ORDKORT
Kapitel 1 – Kartan

Innanhav	**Ocean**	**Kontinent**
Väderstreck	**Region**	**Världsdel**
Ekvatorn	**Breddgrad**	**Längdgrad**

VIK OCH LIMMA

en del av ett hav	stort hav	jordens stora landområden (sex stycken)
riktning på jordytan (öster, väster, norr, söder)	område med flera länder som liknar varandra och samarbetar	indelning av världen (sju stycken)
linjen som delar jordklotet i norra och södra halvklotet (breddgrad 0 i jordklotets rutnät)	linje från väster till öster i jordklotets rutnät	linje från norr till söder i jordklotets rutnät

ORDKORT
Kapitel 1 – Kartan

Skala	**Landskap**	**Topografisk karta**
Län	**Befolkningstäthet**	**Tematisk karta**
Tätort	**Landsbygd**	**Kommun**

VIK OCH LIMMA

mått på hur mycket en karta är förminskad jämfört med storleken i verkligheten	naturen som omger oss, både den som människan påverkat och den som inte är påverkad	karta som visar höjder, floder, vägar och orter där folk bor
21 områden som Sverige är indelat i (med landshövding och länsstyrelse)	mått på hur många som bor i ett område (man delar antalet människor med områdets yta)	karta som handlar om ett visst ämne eller område (till exempel befolkning eller var råvaror finns)
en plats där det bor minst 200 personer och det är högst 200 meter mellan husen	områden utan för städer med natur, gårdar, mindre byar där människor bor och arbetar	mindre område som styr i vissa frågor (290 stycken)

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning

ORDKORT
Kapitel 2 – Sveriges berggrund

Kontinentalplatta	**Urberg**	**Berggrund**
Mantel	**Jordskorpa**	**Fossil**
Naturresurs	**Mineral**	**Bergart**

VIK OCH LIMMA

stor platta på jordens yta (i jordskorpan) som rör sig	berggrund som bildades under jordens urtid	det fasta berget under lagren av jord
lagret mellan jordskorpan och jordens kärna	det yttersta lagret på jordklotet	rester av döda djur eller växter som förstenats (förvandlats till sten)
sådant i naturen som människan använder	ämnen som bygger upp bergarter, jord och jordklotets lager	sten (det finns olika typer av sten och berg)

ORDKORT
Kapitel 2 – Sveriges berggrund

Vittra	**Erosion**	**Malm**
Rullstensås	**Landhöjning**	**Inlandsis**
Våtmark	**Vattenkraft**	**Vattendrag**

när is, värme och vatten förändrar berget, till exempel att det sprickor eller urholkas	när is, vatten och vind nöter ner sten och flyttar sand och grus	bergart eller mineral som innehåller så mycket metall att det lönar sig att bryta den
har bildats när grus och sten samlats i tunnlar med smältvatten när inlands-isen smälte	när landområden höjer sig jämfört med havets yta (när tyngden från isen släpper)	tjock is som täcker ett stort område
område som alltid eller ofta ligger under vatten	energi som skapas när rinnande vatten får turbiner att snurra	rinnande vatten i landskapet (bäckar, åar, älvar, floder)

VIK OCH LIMMA

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning

ORDKORT
Kapitel 3 – Klimat och livsmiljö

Nederbörd	**Klimat**	**Årstid**
Grundvatten	**Ytvatten**	**Avdunstning**
Inlandsklimat	**Kustklimat**	**Klimatzon**

VIK OCH LIMMA

vatten, hagel eller snö som faller från moln	den typ av väder som ett område har under lång tid	de olika tider på året som beror på jordens bana runt solen
vatten under marken som samlas i berggrunden	vatten på markytan, till exempel regnvatten	omvandling från fast eller flytande form till gasform, till exempel från vatten till vattenånga
typ av klimat inne på kontinenterna med skillnader i temperatur mellan dag och natt	typ av klimat som påverkas av havet, fuktigt och inte så stora skillnader i temperatur mellan dag och natt	område på jorden med likadant klimat (typ av väder under lång tid)

ORDKORT
Kapitel 3 – Klimat och livsmiljö

Förnybar energikälla	**Växthuseffekt**	**Havsström**
Gröda	**Tajga**	**Vegetationszon**
Levnadsstandard	**Importera**	**Exportera**

typ av energi som inte tar slut, till exempel sol, vind eller vatten	när växthusgaser håller kvar värme nära jordytan och klimatet blir varmare	vattenströmmar som rör sig i havet
odlad växt (som går att äta)	område med barrträd i norra Europa, Asien och Amerika	stort område på jorden som har liknande växter, träd och buskar
hur bra liv man har möjlighet att leva (när det gäller inkomst, bostad och mat)	att köpa varor från andra länder	att sälja varor till andra länder

VIK OCH LIMMA

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning

ORDKORT
Kapitel 4 – Europa – vår världsdel

Koloni	**Halvö**	**Sund**
Vulkanutbrott	**Bergskedja**	**Råvara**
Jordbävning	**Lava**	**Magma**

VIK OCH LIMMA

land som styrs av ett annat land (i en annan världsdel)	landområde som sticker ut från en kontinent	ett smalt vattenområde där två hav eller sjöar hänger ihop
när lava och aska kommer ut från en vulkan och når jordytan	område med berg som hänger ihop	sådant som människor hämtar i naturen eller odlar och som kan bearbetas i fabriker (till exempel bomull som blir tyg eller olja som blir bensin)
rörelse vid sprickor i jordskorpan, samma som jordskalv	magma som kommit ut ur vulkanen kallas lava	smält berg under jordskorpan

ORDKORT
Kapitel 4 – Europa – vår världsdel

Naturresurs	**Fossila bränslen**	**Lågland**
Konstbevattna	**Delta**	**Halvö**
Tidvatten	**Ebb**	**Flod**

område som ligger lågt (mindre än 200 m ö.h.)	kol, olja och naturgas, används till exempel till bilbränsle och uppvärmning	sådant i naturen som människan använder
landområde som sticker ut från en kontinent	område som bildas av grus och slam där en flod rinner ut i ett hav eller en sjö	vattna ett område med extra vatten (när regnvattnet inte räcker till)
högvatten	lågvatten	när havsvattnet stiger och sjunker undan (på grund av bland annat månens och solens dragningskraft)

VIK OCH LIMMA

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning

ORDKORT
Kapitel 5 – Att leva i Europa

Bergsklimat	**Polara zonen**	**Klimatzon**
Kustklimat	**Subtropiska zonen**	**Tempererade zonen**
Tundra	**Medelhavsklimat**	**Inlandsklimat**

Klimat där höjden och bergen påverkar klimatet (det är annorlunda än lägre områden i närheten)	Klimatzonen vid nordpolen och sydpolen med kallt klimat	område på jorden med likadant klimat (typ av väder under lång tid)
typ av klimat som påverkas av havet, fuktigt och inte så stora skillnader i temperatur mellan dag och natt	Klimatzonen mellan tempererade och tropiska zonen	Klimatzonen nedanför och ovanför polara zonen
område utan träd med is (tjäle) i marken under hela året	Klimat på gränsen mellan tempererade och subtropiska zonen med heta torra somrar och milda regnigа vintrar	typ av klimat inne på kontinenterna med skillnader i temperatur mellan dag och natt

VIK OCH LIMMA

ORDKORT
Kapitel 5 – Att leva i Europa

Övergödning	**Macchia**	**Stäpp**
Avrinningsområde	**Bräckt vatten**	**Fiskodling**
Diktatur	**Demokrati**	**Region**

VIK OCH LIMMA

när gödsel ger mer näring än vad jorden kan använda och gödseln hamnar i vattendrag, sjöar och hav	mark med buskar och träd som klarar torka bra	slätt där det växer gräs och buskar (men inte träd)
område där regnvattnet rinner till samma flod, alltså där bäckar och åar söker sig till en viss flod	blandning av saltvatten och sötvatten, saltare än sötvatten men inte lika salt som havet	att sätta ut fiskyngel i kassar eller bassänger och föda upp dem tills de går att säljа
sätt att styra ett land där en eller få bestämmer och där människor inte får uttrycka sig fritt	sätt att styra ett land där folket bestämmer genom att rösta i fria val	område med flera länder som liknar varandra och samarbetar

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning

ORDKORT
Kapitel 6 – Afrika

Mineraler	**Högplatå**	**Koloni**
Zenit	**Delta**	**Inbördeskrig**
Avdunsta	**Vändkrets**	**Ekvatorn**
ämnen som bygger upp bergarter, jord och jordklotets lager	ett högt, platt område som är högre än landskapet runtomkring	land som styrs av ett annat land (i en annan världsdel)
rakt ovanför	område som bildas av grus och slam där en flod rinner ut i ett hav eller en sjö	krig mellan olika grupper i samma land
överga från vatten till vattenånga (från flytande form till gasform)	breddgrad som är gräns för området runt ekvatorn där solen kan stå i zenit (i norr och i söder)	linje som delar jordklotet i norra och södra halvklotet (breddgrad 0 i jordklotets ruthät)

VIK OCH LIMMA

ORDKORT
Kapitel 6 – Afrika

Passadvind	**Tropiskt klimat**	**Nomader**
Öken	**Savann**	**Regnskog**
Korruption	**Kolonialism**	**Jämställdhet**

vindar som blåser mot ekvatorn	klimat runt ekvatorn, hög medeltemperatur på minst 18 °C hela året	folk som flyttar med sina djur mellan olika ställen där djuren kan beta
torrt område vid vändkretsarna	slättområde med högt gräs och enstaka träd i den tropiska klimatzone	skog som alltid är grön, vanlig närmast ekvatorn i den tropiska klimatzonen
när man använder sitt jobb till att skaffa sig fördelar, till exempel genom att ta emot mutor eller låta sina vänner och släktingar få förmåner	när länder styr och utnyttjar andra länder med hjälp av sin militära makt (ofta i en annan världsdel)	när samma villkor gäller för kvinnor och män i ett samhälle

VIK OCH LIMMA

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning

ORDKORT
Kapitel 7 – Asien och Oceanien

Sediment	**Högplatå**	**Textilindustri**
Oas	**Tsunami**	**Eldringen**
Savann	**Stäpp**	**Källa**

VIK OCH LIMMA

material som nötts bort från berggrunden och transporteras i väg med vatten, is och vind	ett högt, platt område som är högre än landskapet runtomkring	fabriker som tillverkar tyger och kläder
en vattenkälla i öknen (där det kommer upp grundvatten)	en stor havsvåg som uppstår efter en jordbävning eller ett vulkanutbrott på havsbotten	området runt Stilla havet där en stor del av världens vulkaner finns och risken för jordbävningar är stor
slättomrade med högt gräs och enstaka träd i den tropiska klimatzonen	slätt där det växter gräs och buskar (men inte träd)	där det rinner upp grundvatten som samlats i berggrunden

ORDKORT
Kapitel 7 – Asien och Oceanien

Mellanöstern	**Mangroveskog**	**Monsunvindar**
Korallrev	**Ursprungs-befolkning**	**Migrantarbetare**
Lagun	**Fjord**	**Atoll**

området öster om Medelhavet och delar av Nordafrika	en slags skog som växer vid kusten i tropiska områden	vindar som ändrar riktning beroende på årstid
rev som formas på havsbotten av koraller (djurgrupp som lever på havsbotten i varma hav)	de första invånarna i ett område	människor som kortare eller längre tid är i ett land för att arbeta, till exempel på byggen eller i hushåll
grund vattensamling mellan ett rev och en strand, revet stoppar vågorna	lång, smal havsvik	bildas som rev av koraller på en vulkankrater under vattenytan, formad som en ring eller hästsko och med en lagun med lugnt vatten i mitten

VIK OCH LIMMA

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning

ORDKORT – KAPITEL 8
Nordamerika, Sydamerika och Antarktis

Sluss	**Kanal**	**Kontinentalplatta**
Dalgång	**Förkastning**	**Prärie**
Orkan	**Tornado**	**Regnskugga**

VIK OCH LIMMA

teknik som används för att flytta båtar mellan olika nivåer i en flod eller ett vattendrag	vattenvägsom människor har byggt	stor platta på jordens yta (i jordskorpan) som rör sig
lågt område med höjder på båda sidorna	uppstår när en sprickа i jordskorpan får berg-grunden att röra på sig i olika riktningar	slättområde i Nordamerika
oväder med mycket stark vind	stark vind som virvlar (rör sig runt) uppåt	område som ligger skyddat av en bergskedja och som får mindre regn på grund av det

ORDKORT – KAPITEL 8
Nordamerika, Sydamerika och Antarktis

Regntid	**Passadvind**	**Tropisk cyklon**
Saltsjö	**Boskapsranch**	**Jordmån**
Trädjordbruk	**Mikroplast**	**Djuphavsgrav**

VIK OCH LIMMA

den tid då regnen faller i området med tropiskt klimat	vindar som blåser mot ekvatorn	oväder med mycket stark vind som bildas över varma hav i den tropiska klimatzonen
insjö med saltvatten	stor gård där man föder upp och boskap, oftast kor	markens översta jordlager, påverkas av klimat, växter, djur och människor
ett sätt att odla där grödor, träd och buskar som har nytta av varandra växer på samma mark	små plastbitar, högst en halv centimeter stora	området på havsbotten som är mycket djupt

KOPIERING TILLÅTEN! © Sanoma Utbildning